

RESPUBLIKA HUDUDIDA BALIQ YETISHTIRISH USULLARI VA ULARNI QISHLOQ XO'JALIGIDAGI AHAMIYATI.

Shodmonov Feruzjon Qamariddinovich

Buxoro Davlat Universiteti, Biologiya kafedrası

b.f.n dosent

Telefon: +998 (93) 222-00-33

Email: sayfiyevtoxir4@gmail.com

Latipov Zafar Ikromovich

Buxoro Davlat Universiteti, Biologiya kafedrası

II-bosqich magistr talabasi,

Telefon: +998 (93) 222-00-33

Email: sayfiyevtoxir4@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10254780>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-November 2023 yil

Ma'qullandi: 28- November 2023 yil

Nashr qilindi: 30-November 2023 yil

KEY WORDS

Baliq, baliq ozuqasi, zog'ora baliq, do'ngpeshona, sudak, oqcha, tobonbaliq, ilonbosh, cho'rtan, laqqa baliq, qizilko'z.

ABSTRACT

Jahon aholisining sonining yildan-yilga oshib borishi, oziq-ovqatga bo'lgan talab va ehtiyojning oshishiga olib keladi. Bu muammoni hal qilishda albatta baliq mahsulotlarini yetishtirish va aholini baliq mahsulotlari bilan taminlash muhim hisoblanadi. Ushbu maqolamizda Respublika hududida baliq yetishtirish usullari va ularni qishloq xo'jaligidagi ahamiyati haqida so'z boradi.

Baliqchilik – [xalq xo'jaligining](#) suv havzalarida baliq zaxirasini ko'paytirish va sifatini yaxshilash bilan shug'ullanuvchi sohasi. Baliq o'stirish tadbirlari baliqni sun'iy usulda ko'paytirish va uni yangi sharoitga o'rgatish, yangi zot baliqlar yetishtirish, suv havzalarining meliorativ holatini yaxshilashning biologik asoslarini va asosiy baliq o'stirish jarayonlari voyaga yetgan baliqlarni ovlash, baliq tuxumini ochirish, baliq boqish va boshqalarning biotexnikasini ishlab chiquvchi fan. Baliqchilik tabiiy suv havzalari baliqchiligiga va sun'iy hovuz baliqchiligiga bo'linadi. Baliqchilikda suv havzalarining meliorativ holati yaxshilanadi, baliq sun'iy urchitiladi, baliqlar tuxum qo'yadigan va yosh baliqchalar o'sadigan joylarda tegishli sharoit yaratiladi; baliqlarning tuxum qo'yadigan joylari tozalanadi, daryo to'g'onlariga baliq yo'li yasaladi, sun'iy tuxum qo'yish joylari tayyorlanadi.[1-4] Tabiiy suv havzalarida baliqlarni sun'iy urchitish, ovlanadigan baliqlar miqdorini ko'paytirish yoki ularni yangi zot baliqlar bilan almashtirish ishlari amalga oshiriladi. Buning uchun maxsus baliq zavodlari quriladi. Baliq o'stirish maqsadida suv omborlaridan foydalanish, boshqa zot baliqlarni mazkur joyga olib kelib iqlimlashtirish ham baliqchilikning asosiy vazifasidir. Buning uchun suv omborlari baliq ovlashga xalaqit beradigan buta va maxsus o'tlardan tozalanadi, yosh baliqchalarni ko'paytirish uchun baliqchilik pitomnigi quriladi. Baliqlar maxsus hovuzlarda ham o'stiriladi. Bunday hovuzlarda baliqni urchitish, boqishdan tortib uni iste'mol qilinadigan darajaga yetkazguncha bo'lgan jarayonlar amalga oshiriladi.[5-8] O'zbekiston Respublikasining daryo va ko'llarida 106 turdagi baliqlar mavjud, zog'ora baliq, do'ngpeshona, sudak, oqcha, tobonbaliq,

ilonbosh, cho'rtan, laqqa baliq, qizilko'z va boshqalar. O'zbekistonda Baliqchilikni sanoat asosida rivojlantirish 1937-yildan boshlangan. O'sha yili Toshkent viloyatining Yuqori Chirchiq tumanida "Toshkent baliq chavoqlari xo'jaligi" tashkil etildi. Keyinchalik bu xo'jalik baliq chavoqlarini baliq xo'jaliklari va tabiiy suv havzalari uchun ham yetkazib bera boshladi. 1946-yil O'zbekiston xalq xo'jaligi Kengashi huzurida Baliqchilik xo'jaligi bosh boshqarmasi tashkil etildi. 1946-yildan Toshkent viloyatining Zangiota tumanida baliq yetishtirishga mo'ljallangan Damachi hovuz baliqchilik xo'jaligi tashkil etildi va ishga tushirildi.

1960-yillargacha baliq mahsuloti asosan, [Orol dengizi](#), dengiz yaqinidagi ko'llar va Sirdaryo hamda Amudaryodan ovlanar edi yiliga o'rtacha 25 – 28 ming tonna Respublikada faqatgina karp balig'i yetishtirilar va hovuzlardan olinadigan hosil 1,5 – 1,8 tonnadan oshmas edi. 1961 – yilda Xitoydan keltirib, iqlimlashtirilgan o'simlikxo'r baliqlardan oq do'ngpeshona, oq amur, targ'il do'ngpeshona turlari bu yer sharoitiga tez moslashib, keyinchalik baliq yetishtirishning keskin rivojlanishiga zamin yaratdi. Hozirgi davrda respublika baliqchilik xo'jaliklarida yetishtirilayotgan baliqlarning 60 –70% o'simlikxo'r.[9-10] O'simlikxo'r oq amurdan kanal va kollektorlarni o'tlardan tozalashda biologik meliorator sifatida foydalaniladi. O'simlikxo'r baliq turlari Sirdaryo va Amudaryoda ham tabiiy urchib, ko'paymoqda ayrim do'ngpeshona baliqlarning og'irligi 80 kg gacha boradi. Respublikadagi suv omborlari ham baliqchilikni rivojlantirishda ma'lum ahamiyatga ega. Har yili To'dako'l suv omboridan 500, Chimqo'rg'on va Jizzax suv omborlaridan 70 – 100 tonnagacha baliq ovlanadi. O'zbekiston Respublikasida umumiy maydoni 12 mingga bo'lgan sun'iy ko'l va hovuzlarda 22 ming tonna tovar baliq mahsulotlari yetishtirish imkoniyatlari bor.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Буриев С. и др. БИОТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЧИСКИ СТОЧНЫХ ВОД ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ //Проблемы рекультивации отходов быта, промышленного и сельскохозяйственного производства. – 2015. – С. 239-240.
2. Буриев С. Б., Хайитов Ё. К., Рашидов Н. Э. Биотехнологические методы очистки возвратно-сточных вод с целью использования в сельском хозяйстве //Проблемы рекультивации отходов быта, промышленного и сельскохозяйственного производства. – 2015. – С. 237-239.
3. Рашидов Н., Джумаев Л., Уракова М. Способы очистки коллекторно-дренажных вод с помощью микроводорослей и их использование в сельском хозяйстве //Проблемы рекультивации отходов быта, промышленного и сельскохозяйственного производства. – 2015. – С. 241-243.
4. Elmurodovich R. N., Noridinovich Y. Z. Biology and Importance of Glycoside Medicinal Plants //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 71-73.
5. Elmurodovich R. N., Shavkatovna I. S. Essential Oil Plants //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 63-67.
6. Elmurodovich R. N., Ilhomovna E. G. Heart Blood Diseases //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 60-62.
7. Rashidov N. Buxoro viloyati kollektorlarining algoforasi //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
8. Rashidov N. suvo'tlari yordamida kollektorlar suvlarini organo-mineral moddalardan

tozalash //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2020. – Т. 6. – №. 2.

9. Rashidov N. DENGIZKO'L KO'LIDAGI BALIQLAR AKVAKULTURASI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.

10. РАШИДОВ Н. Э., ИЛЁСОВ А. А. ОЧИСТКА КОЛЛЕКТОРНО-ДРЕНАЖНОЙ ВОДЫ БИОЛОГИЧЕСКИМ МЕТОДОМ //ББК 60 П27. – 2018. – С. 205.

